

ГАЛУЗЕВІ ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДУ ТА СТРУКТУРИ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ

© 2016 СЮРКАЛО Б. І., РЯБЕЦЬ Я. В.

УДК 336

Сюркало Б. І., Рябець Я. В. Галузеві особливості складу та структури оборотних активів підприємств

Мета статті полягає у визначенні впливу галузевої приналежності підприємств на склад і структуру їх оборотних активів. Показано різницю між поняттями «склад оборотних активів» та «структура оборотних активів». Проведено відбір питомих галузей вітчизняної економіки для проведення на їх базі дослідження складу та структури оборотних активів. Проаналізовано та порівняно склад і структуру оборотних активів підприємств у розрізі галузей вітчизняної економіки. Виявлено вплив галузевого фактора на склад і структуру оборотних активів підприємств. З'ясовано галузеві особливості формування складу оборотних коштів. Виявлено структурні особливості оборотних активів, характерні для галузей вітчизняної економіки.

Ключові слова: оборотні активи, галузь економіки, склад оборотних активів, структура оборотних активів.

Рис.: 6. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 8.

Сюркало Богдан Іванович – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС» СумДУ (вул. Петропавлівська, 57, Суми, 40030, Україна)

E-mail: bogdansurkalo@gmail.com

Рябець Ярослав Володимирович – студент, Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС» СумДУ (вул. Петропавлівська, 57, Суми, 40030, Україна)

E-mail: ryabec.y.v@yandex.ru

УДК 336

Сюркало Б. И., Рябец Я. В. Отраслевые особенности состава и структуры оборотных активов предприятий

Цель статьи заключается в определении влияния отраслевой принадлежности предприятий на состав и структуру их оборотных активов. Показано различие между понятиями «состав оборотных активов» и «структура оборотных активов». Проведен отбор отдельных отраслей отечественной экономики для проведения на их базе исследования состава и структуры оборотных активов. Проанализированы и сравнены состав и структура оборотных активов предприятий в разрезе отраслей отечественной экономики. Выявлено влияние отраслевого фактора на состав и структуру оборотных активов предприятий. Выявлены отраслевые особенности формирования состава оборотных средств. Выявлены структурные особенности оборотных активов, характерные для отраслей отечественной экономики.

Ключевые слова: оборотные активы, отрасль экономики, состав оборотных активов, структура оборотных активов.

Рис.: 6. **Табл.:** 1. **Библ.:** 8.

Сюркало Богдан Иванович – кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, Учебно-научный институт бизнес-технологий «УАБД» СумГУ (ул. Петропавловская, 57, Сумы, 40030, Украина)

E-mail: bogdansurkalo@gmail.com

Рябец Ярослав Владимирович – студент, Учебно-научный институт бизнес-технологий «УАБД» СумГУ (ул. Петропавловская, 57, Сумы, 40030, Украина)

E-mail: ryabec.y.v@yandex.ru

UDC 336

Siurkalo B. I., Ryabets Ya. V. The Sector-Specific Features of Composition and Structure of Current Assets of Enterprises

The article is concerned with identifying the impact of sectoral affiliation of enterprises on both the composition and the structure of their current assets. Difference between the concepts of «composition of current assets» and «structure of current assets» has been displayed. A selection of the individual sectors of the domestic economy has been carried out for conducting on this base a study on both the composition and the structure of current assets. Both the composition and the structure of current assets of enterprises have been analyzed and compared in terms of the industry sectors of the national economy. An influence of the sectoral factor on both the composition and the structure of current assets of enterprises has been identified. The sector-specific features of establishing the composition of current assets has been clarified. The structural features of current assets that are specific to the sectors of the domestic economy have been identified.

Keywords: current assets, economy sector, composition of current assets, structure of current assets.

Fig.: 6. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 8.

Siurkalo Bohdan I. – PhD (Economics), Associate Professor, Department of Finance, Scientific-Educational Institute of Business Technologies «UABD» of Sumy State University (57 Petropavlivska Str., Sumy, 40030, Ukraine)

E-mail: bogdansurkalo@gmail.com

Ryabets Yaroslav V. – Student, Scientific-Educational Institute of Business Technologies «UABD» of Sumy State University (57 Petropavlivska Str., Sumy, 40030, Ukraine)

E-mail: ryabec.y.v@yandex.ru

Склад і структура оборотних активів підприємств не є однаковою, і на це впливає ряд факторів. Кожен з них має свій механізм впливу і силу дії. Одним із найважливіших чинників впливу на оборотні активи підприємства є його галузева приналежність. Дослідження впливу галузевої приналежності на склад і структуру оборотних активів є дуже важливим, адже ця залежність відображає не тільки вплив технологічного процесу виробництва на оборотні активи, а і рівень впровадження науково-технічного прогресу в галузі в цілому.

Вплив галузевої приналежності на склад і структуру оборотних активів є актуальною проблемою сьогодення, тому що:

- ✦ дуже мало проведено досліджень на цю тему, особливо таких, що стосуються вітчизняної економіки;
- ✦ під впливом науково-технічного прогресу актуальність раніше проведених досліджень швидко втрачається;
- ✦ даний фактор відіграє важливу роль в формуванні структури і складу оборотних активів.

Мета статті – у ході дослідження виявити фінансову конструкцію складу і структури оборотних активів підприємства залежно від галузевої приналежності.

Для проведення дослідження, потрібно вирішити такі завдання:

- ✦ визначити різницю між поняттями «склад» і «структура оборотних активів»;
- ✦ відібрати галузі економіки для проведення дослідження, які будуть повною мірою охоплювати більшість підприємств;
- ✦ на основі статистичних даних шляхом аналізу та порівняння виявити вплив галузевої приналежності підприємств на склад і структуру їх оборотних активів.

Дослідження, представлене в даній статті, має теоретичне і практичне значення. З одного боку, воно необхідне для розширення теоретичної бази, яка не є великою за даною проблемою, з іншого, – має практичне застосування, тому що проведене на актуальних даних і відображає реальний стан вітчизняних підприємств та вплив на їх тенденції науково-технічного прогресу.

Мета дослідження полягає у визначенні впливу галузевої приналежності вітчизняних підприємств на склад і структуру їхніх оборотних активів виходячи з аналізу актуальних на даний момент даних.

Виходячи з першого завдання дослідження спочатку буде з'ясовано різницю між поняттями «склад» і «структура оборотних активів підприємства».

Під оборотними активами ми розуміємо гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу [1].

Склад оборотних активів – це сукупність окремих елементів (статей) оборотних виробничих фондів і фондів обігу [2]. Склад оборотних активів залежно від сфери діяльності суб'єкта господарювання може мати певні особливості. Так, наприклад, поточні біологічні активи характерні, в основному, тільки для галузі сільськогосподарського, рибного та лісового господарства.

Для зручності дослідження складу оборотних активів на галузевому рівні економіки потрібно консолідувати його елементи. Тому в дослідженні було розроблено і застосовано такий склад оборотних активів:

- ✦ запаси;
- ✦ поточні біологічні активи;
- ✦ дебіторська заборгованість;
- ✦ поточні фінансові інвестиції;
- ✦ гроші та їх еквіваленти;
- ✦ витрати майбутніх періодів.

Структура оборотних активів – це співвідношення окремих елементів оборотних активів у їх загальному обсязі [2].

Різниця між поняттями складу та структури оборотних активів полягає в тому, що склад оборотних активів надає інформацію тільки про наявність того чи іншого елемента оборотних активів підприємства, а структура відображає їх вартісне співвідношення. Структура і склад доповнюють одне одного.

Структура є більш важливим показником для дослідження впливу галузевої приналежності підприємств, тому що дає змогу порівняти їх вартісні характеристики. Виходячи з цього, було обрано такий склад оборотних активів, який, у першу чергу, необхідний для відображення впливу галузевого чинника на структуру оборотних активів.

Для виявлення впливу галузевої приналежності на склад і структуру оборотних активів дуже важливим є правильний відбір досліджуваних галузей економіки. Вибірка повинна складатися з максимально різноманітних галузей і водночас відображати повною мірою стан економіки країни в цілому. Тому пріоритетними для дослідження є більш розвинені види економічної діяльності народного господарства.

У нашому випадку було доцільно вибрати галузі економіки за таким критерієм, як обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання. Статистична інформація по обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) була взята за 2014 р., тому що аналіз і порівняння складу і структури оборотних активів було проведене за даними станом на 01.01.2015 р.

Для дослідження було вибрано п'ять галузей економіки, обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання яких за 2014 р. склав в абсолютному вираженні 3961224,6 млн грн, що становить 88,9% від всього обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) за всіма галузями економіки (табл. 1).

Визначення впливу галузевої приналежності на склад і структуру оборотних активів доцільно проводити шляхом порівняння та аналізу частки одного елемента в сукупних оборотних активах. Тому в даному дослідженні порівнюються між собою частки одного елемента складу оборотних активів у галузевому розрізі.

Першим елементом дослідження згідно з нашим консолідованим складом оборотних активів є запаси. До запасів ми відносимо активи, які:

- ✦ утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності;
- ✦ перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;

Таблиця 1

Вибірка найбільших галузей економіки за обсягом реалізованої продукції (товарів, послуг) у 2014 р. [3]

Галузь економіки	Усього, млн грн	Частка від суми всіх галузей %
Сільське, лісове та рибне господарство	220163,30	4,9
Промисловість	1567714,00	35,2
Будівництво	154619,00	3,5
Оптова та роздрібна торгівля	1795659,90	40,3
Транспорт	223068,40	5,00
Разом	3961224,60	88,9

- ✦ утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством/установою [4].

На *рис. 1* показано частки запасів у сукупних оборотних активах по кожній з досліджуваних галузей. Як бачимо, для всіх галузей запаси займають значну частку в структурі оборотних активів. Водночас є місце значній амплітуді значень, що свідчить про вплив галузевої приналежності на формування частки запасів, як елемента оборотних активів. Прослідковується тенденція зменшення частки запасів для сфери послуг, особливо не пов'язаної з реалізацією товарів, тобто галузі транспорту.

Отже, як бачимо у випадку із запасами є чіткий вплив галузевої приналежності підприємств на частку запасів у структурі оборотних активів. Запаси, як елемент оборотних активів, присутні в усіх досліджуваних галузях, але їх внутрішній склад може відрізнятися через особливості діяльності суб'єктів господарювання різних видів економічної діяльності.

Наступний елемент нашого дослідження – це поточні біологічні активи. У нашому розумінні поточні біологічні активи – це біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб економічні вигоди протягом періоду, що не перевищує 12 місяців, а також тварини на вирощуванні та відгодівлі [5].

Частка поточних біологічних активів в оборотних активах за кожною із галузей підприємства зображена на *рис. 2*. Як бачимо, даний актив характерний тільки для галузі сільського, лісового та рибного господарства, тому і займає вагомe місце в структурі його оборотних

активів. Це пов'язано з особливостями технологічного процесу даного виду діяльності.

Поточні біологічні активи присутні і в інших галузях, але їх частка дуже мізерна. Це свідчить про відсутність у більшості підприємств даного виду діяльності їх у складі оборотних активів, а ті суб'єкти господарювання, в яких вони присутні, є, скоріше, виключенням з правила.

Отже, така стаття, як поточні біологічні активи, є яскравим прикладом впливу галузевої приналежності підприємств на структуру і склад їх оборотних активів.

Також нами було досліджено місце в структурі оборотних активів підприємств такого елемента, як дебіторська заборгованість. Під дебіторською заборгованістю ми розуміємо суму заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебітори, своєю чергою, – це юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [6].

Рис. 3 показує частку дебіторської заборгованості в складі оборотних активів по досліджуваним галузям економіки. Виходячи за наведених даних, можна сказати, що має місце середня амплітуда коливань значень. Це свідчить про наявність впливу галузевої приналежності підприємств на частку дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів.

Також, було виявлено, що дебіторська заборгованість займає більше половини оборотних активів всіх досліджуваних галузей вітчизняної економіки, що є свідченням сильного впливу макроекономічного фактору на даний показник.

Наступний елемент, який був нами досліджений, – поточні фінансові інвестиції. Під поточними фінансови-

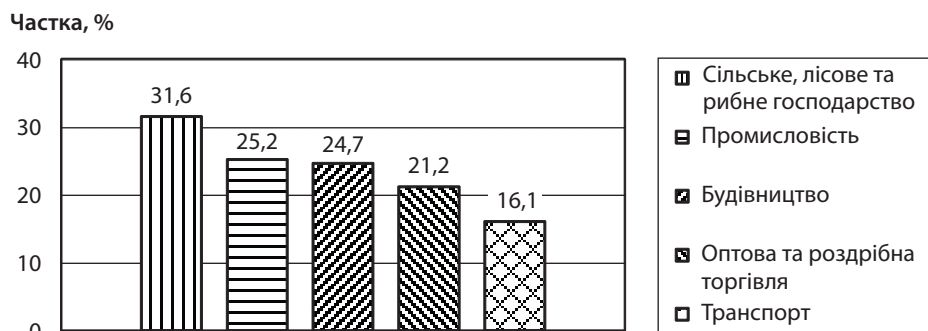

Рис. 1. Частка запасів в оборотних активах за галузями економіки станом на 01.01.2015 р. [3]

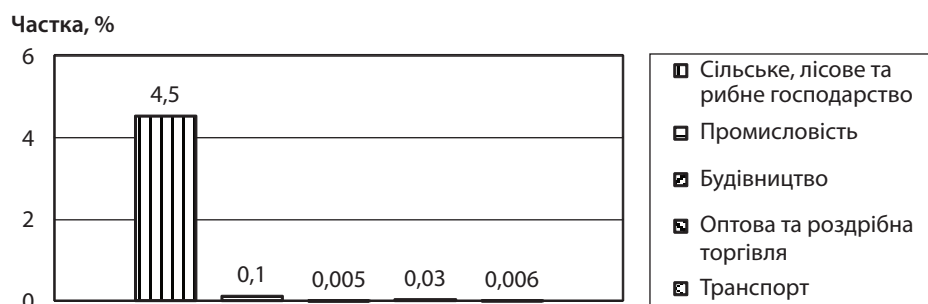

Рис. 2. Частка поточних біологічних активів в оборотних активах за галузями економіки станом на 01.01.2015 р. [3]

ми інвестиціями ми розуміємо інвестиції, які легко реалізуються та призначаються для утримання протягом терміну, що не перевищує 12 місяців [7].

Частку поточних фінансових інвестицій у складі оборотних активів по кожній з досліджуваних галузей зображено на рис. 4. З поданої інформації видно значну амплітуду коливань показників, що свідчить про існування значного впливу галузевої приналежності підприємств на структуру їх оборотних активів. Внутрішній склад поточних фінансових інвестицій не дуже відрізняється, тому що майже не залежить від галузевої приналежності підприємств. На нього впливає більшою мірою склад наявних на ринку короткострокових фінансових інструментів.

Отже, на частку поточних фінансових інвестицій підприємств, та структуру оборотних активів загалом, значно впливає галузевий чинник. Дослідження ж поточних фінансових інвестицій не дає змоги виявити вплив галузевої приналежності на склад оборотних активів.

Наступним елементом нашого дослідження є грошові кошти підприємств, складовими елементами яких є готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Також увагу приділено еквівалентам грошових коштів, які визначаються нами як короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються в певні суми грошових коштів і характеризуються незначним ризиком зміни їх вартості [8].

На рис. 5 показано частки грошей та їх еквівалентів в структурі оборотних активів досліджуваних галузей економіки. Амплітуда коливань показників показує значний вплив галузевого фактора на частку грошей та їх еквівалентів в оборотних активах підприємств. У складі оборотних активів підприємств всіх галузей економіки присутні грошові кошти та їх еквіваленти, тому тут вплив галузевого чинника не спостерігається.

Останнім елементом дослідження є витрати майбутніх періодів. У нашому розумінні, витрати майбутніх періодів – це такі витрати, які сплачені підприємством у звітному періоді, але на фінансові результати діяльності підприємства відносяться в наступні звітні періоди.

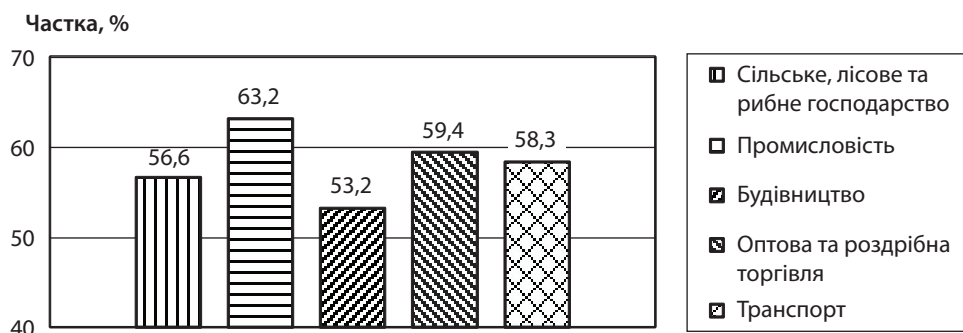

Рис. 3. Частка дебіторської заборгованості в оборотних активах за галузями економіки станом на 01.01.2015 р. [3]

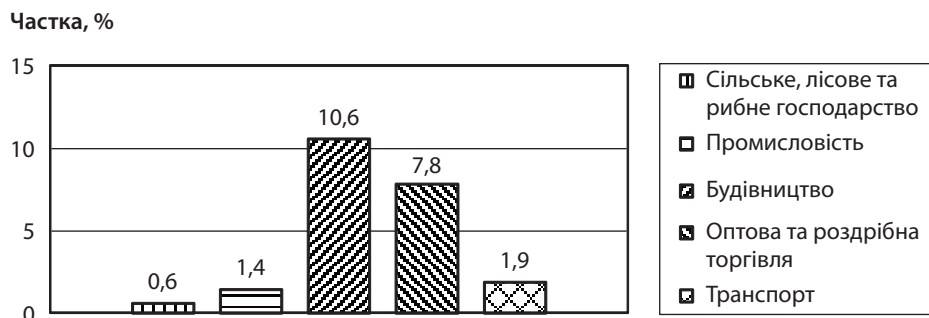

Рис. 4. Частка поточних фінансових інвестицій в оборотних активах за галузями економіки станом на 01.01.2015 р. [3]

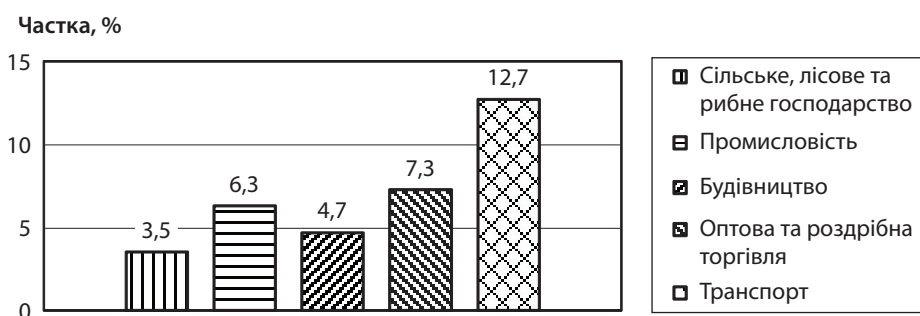

Рис. 5. Частка грошей та їх еквівалентів в оборотних активах за галузями економіки станом на 01.01.2015 р. [3]

Часта витрат майбутнього періоду в оборотних активах по кожній з досліджуваних галузей економіки показана на рис. 6. Велика амплітуда коливань показника дає підстави стверджувати про сильний вплив галузевої приналежності підприємств на частку витрат майбутнього періоду і на структуру оборотних активів загалом.

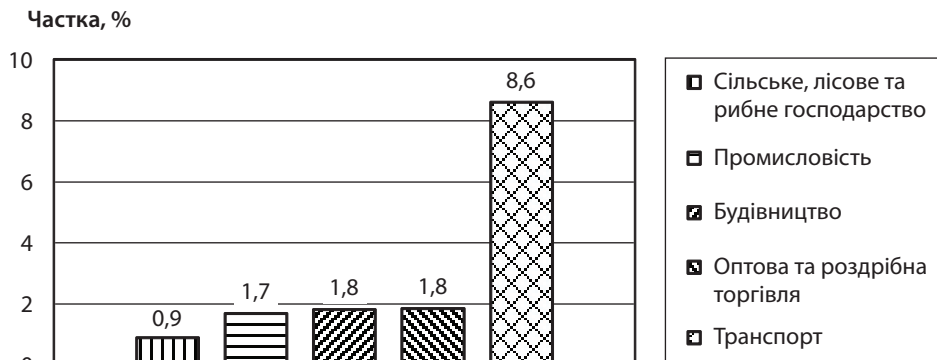

Рис. 6. Частка витрат майбутнього періоду в оборотних активах за галузями економіки станом на 01.01.2015 р. [3]

У складі оборотних активів всіх галузей присутня така стаття, як витрати майбутніх періодів. Але треба зазначити наявність внутрішньогалузевих особливостей їхнього складу. Так, наприклад, у добувних галузях промисловості до витрат майбутніх періодів включають витрати на гірничопідготовчі роботи.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження було виявлено відмінності у визначенні понять «склад оборотних активів» і «структура оборотних активів». Зроблено висновки про те, що склад оборотних активів свідчить тільки про наявність тих чи інших елементів оборотних активів підприємства, а їх структура відображає питому вагу кожного елемента. Показник структури є важливішим для економічного аналізу, ніж склад оборотних активів.

Для повного відображення стану народного господарства і точності дослідження було вибрано п'ять галузей економіки з найбільшою часткою обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг).

У ході дослідження найбільших галузей економіки за обсягом реалізованої продукції (товарів, послуг), шляхом порівняння і аналізу було виявлено вплив галузевої приналежності на склад і структуру оборотних активів підприємств.

Завдяки аналізу структури оборотних активів було виявлено значний вплив галузевого чинника на частку різних їх елементів. Знайдено, що дебіторська заборгованість складає більше половини оборотних активів по всіх досліджуваних галузях, що є підтвердженням присутності макроекономічного фактору впливу.

Вплив галузевої приналежності підприємств на склад їх оборотних активів менший, ніж на структуру, але також присутній значною мірою. Сильний вплив галузевий фактор відіграє на присутність у складі оборотних активів підприємств поточних біологічних активів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

2. Бердар М. М. Фінанси підприємств : навчальний посібник / М. М. Бердар. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.

3. Оборотні активи за видами економічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>

7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00>

8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0398-99>

REFERENCES

Berdar, M. M. *Finansy pidpriemstv* [Finance of companies]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 2010.

[Legal Act of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

[Legal Act of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

[Legal Act of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>

[Legal Act of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>

[Legal Act of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00>

[Legal Act of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0398-99>

“Oborotni aktyvy za vydamy ekonomichnoi diialnosti” [Current assets by economic activity]. <http://www.ukrstat.gov.ua/>